

NİZAMİ GƏNCƏVİ VƏ JOZEF BEDIYƏ YARADICILIĞINDA OXŞAR MOTİVLƏR

Dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvidən sonra iki gəncin nakam eşqindən xəbər verən çoxlu sayda əsərlər yazılmışdır. Belə əsərlərdən biri də Şarl Mari Jozef Bediyenin (1864-1938) “Tristan və İzoldanın romanı” əsəridir.

Fransız yazıçısı və orta əsr Fransa tarixçisi Jozef Bediyenin 1900-cü ildə kelt əfsanəsi əsasında qələmə aldığı “Le Roman de Tristan et Iseut” əsəri süjet və kompozisiya cəhətdən Nizami Gəncəvinin dünya ədəbiyyatının məhəbbət mövzusunda yazılmış əsərləri içərisində müstəsna yer tutan “Xosrov və Şirin”, eləcə də “Leyli və Məcnun” poemalarındakı epizodlarla səsləşir. Yalnız hekayənin ümumi məzmununda yox, eyni zamanda əsərdə nəql olunan epizodların təfərrüatlarında da Nizaminin poemaları ilə səsləşən ortaq məqamlar var.

Belə ki, həm Nizaminin “Xosrov və Şirin” poeması, həm də Jozef Bediyenin əsəri əsas qəhrəmanın doğulması və uşaqlıq illərinin təsviri ilə başlayır. Hökmdarlıq, qəhrəmanların uşaqlığı və gəncliyi, bundan başqa, sevgililərin ayrılması, həyatda və ölüm vasitəsilə yenidən qovuşması “Xosrov və Şirin” poeması ilə “Tristan və İzoldanın romanı” əsərlərini bir-birinə yaxınlaşdıran cəhətlərdir.

Jozef Bediyenin əsərində Tristan və sarışın İzoldanın (Iseut la Blonde) ayrılması, Tristanın Bretana gedib ağ əlli İzolda (Iseut aux mains blanches) ilə evlənməsi, Tristanın öldüyünü görən sarışın İzoldanın onun yanında ölməsi və Nizaminin “Xosrov və Şirin” poemasında Xosrovun İsfahana gedib Şəkərlə

evlənməsi, daha sonra isə onu buraxıb Şirinin yanına qayıtması, Xosrovun ölümü və Şirinin Xosrovun məzarı başında özünü öldürməsi epizodları oxşarlıq təşkil edir. Bundan başqa, Tristanın şücaəti, əjdaha ilə döyüşüb ona qalib gəlməsi epizodu Xosrovun kef məclisində şir öldürməsi epizodunu xatırladır.

Nizami Gəncəvinin “Xosrov və Şirin” poemasında Xosrov Fərhad Şirinin saxta ölüm xəbərini verir və Şirinin ölüm xəbərini eşidən Fərhad özünü dağdan ataraq ölür. “Tristan və İzoldanın romanı”nda isə ağ əlli İzolda həyatının son günlərini yaşayan və ölmədən əvvəl sarışın İzoldanı görməyi arzulayan Tristana Tinageldən gələn gəminin yelkəninə qara rəngdə olduğunu deyir və sarışın İzoldanın gəmidə olmadığını zənn edən Tristanın ölməsi, Fərhad ilə eyni faciəvi sonluğu yaşaması, hər iki qəhrəmanın riyakarlığın qurbanı olması da maraqlıdır.

Eyni zamanda, Tristan və İzolda obrazlarının Leyli və Məcnun obrazları ilə analogiyası da diqqət çəkir. Həm Məcnun, həm də Tristan sevgilisi ilə ünsiyyət qurmağa çalışır. Məcnun hər gecə xəlvəti Leylini görməyə gedir və ayrılığa aid şeirlər oxuyur. Tristan da adını ağac budaqlarına yazır və onları İzoldanın otağının yanından axan çaya atır. Sevgililər hər gecə meyvə bağında gizli görüşürlər. Digər tərəfdən, həm İzolda, həm də Leyli sevmədikləri adamla evlənmək məcburiyyətində qalırlar. J.Bediye İzoldanı sadəcə bir qadın, sevgili olaraq məhdudlaşdırmır, onu həm sehrlili, həm qorxaq, həm də hiyləgər planda təsvir edir.

Hər iki əsər faciə ilə bitir. Sevgililər ölüm vasitəsilə bir-birinə qovuşurlar. Tristanın öldüyünü gören İzolda kədərdən ölür. Kral Mark onları Kornevalda bir-birinə yaxın dəfn etdirir. Həmin gecə Tristanın məzarında yaşıl yarpaqlı böyürtkən kolu cücərir, böyüyür, çiçəklənir və İzoldanın məzarına qədər uzanaraq qəbirləri birləşdirir. Nizaminin Leyli və Məcnunu kimi, aşıqlar vüsala o biri dünyada çatırlar.

Təqdim etdiyimiz tezis üzrə əsas məqsəd fransız yazıçısı Jozef Bediyenin 1900-cü ildə kelt əfsanəsi əsasında qələmə aldığı “Le Roman de Tristan et Iseut” əsəri ilə Nizami Gəncəvinin məhəbbət mövzusunda yazdığı “Xosrov və Şirin”, eyni zamanda “Leyli və Məcnun” poemaları arasındakı oxşar cəhətləri araşdırmaq və Nizami ilə Bediye yaradıcılığında ortaq motivləri göstərməyə çalışmaqdır.

Inji Hashimova

**“SIMILAR MOTIVES IN NIZAMI GANJAVI AND
JOSEPH BEDIYE'S WORKS”**

Summary

Many literary works have been written about the ill-fated love of two young people after the great Azerbaijani poet and thinker Nizami Ganjavi. One of the works is “Le roman de Tristan et Iseut” written in 1900 by the French writer and scholar Joseph Bédier.

Based on the Celtic legend, “Le roman de Tristan et Iseut” shares the common motifs with “Khosrow and Shirin”, as well as “Leyli and Majnun” by Nizami Ganjavi.

Both “Khosrow and Shirin” and “Le roman de Tristan et Iseut” are developed on an almost similar scenario: a court and a royal power, feasts, wars and conquests, the childhood and youth of heroes, ill-fated love, the separation of lovers and the reunion of lovers either by death or by life. Almost, in both works the force of love makes life, joy triumph, however these works praising love end with death.

Indeed, the denouement of Tristan, has an analogy with another love story “Leyli and Majnun” by Nizami Ganjavi. Furthermore, Iseult is the main character of the novel, as Leyli, she has to marry a man intended for her, and her will does not matter in this alliance.